HAKÎM NİŞÂBÛRÎ

Hadîs, fıkıh ve tefsîr âlimlerinin en büyüklerinden. İsmi Muhammed bin Abdullah bin Hamdeveyh bin Nûaym en-Nişâbûrî et-Tahmânî'dir. Hâkim denmekle meşhûrdur. Künyesi Ebû Abdullah olup, İbn-ül-Beyyi' diye de tanınır. Hadîs âlimlerinin en üstünlerinden, sika (güvenilir) bir zât idi. Hadîs ilminde hâkim idi. Ya'nî râvîlerinin hâl tercemeleri ile beraber, sekizyüzbinden ziyâde hadîs-i şerîfi ezbere bilirdi. Bu ilimde ve diğer ilimlerde çok kitap yazdı, ilimde, fazilette, Allahü teâlâyı tanımakta ve hafızasının kuvvetliliğinde çok yüksek idi. 321 (m. 933) senesi Rebî'ül-evvel ayının 3. günü Nişâbûr'da doğdu. 405 (m. 1014)'de Safer ayının 8. günü orada vefât etti. Hadîs âlimlerinin reîsi durumunda idi. Evi, salâh (doğruluk) ve vera' (şüphelilerden sakınmak) hânesi idi. Küçük yaşta ilim öğrenmeye başladı, ilim öğrenmek için, Hicaz'a ve iki defa Irak'a gitti. İbn-üs-Semmâk, Da'lec bin Ahmed, Ebû Ali el-Hâfız, Ebû Sehl bin Ziyâd, Muhammed bin Sâlih bin Hânî ve başka birçok zâtlardan (r.aleyhim) ilim öğrendi. Kendilerinden ilim öğrendiği âlimlerin sayısı iki binden fazladır. Kendisinden de; Ebü'l-Hasen Dâre Kutnî, Ebü'l-Kâsım Kuşeyrî, Ebû Bekr Beyhekî ve başka birçok büyük zâtlar (r.aleyhim) ilim öğrenip, hadîs-i şerîfler rivâyet etmişlerdir. Hâkim Nişâbûrî'nin (radıyallahü anh), Allahü teâlânın emir ve yasaklarının muhafazası ve yayılması için yaptığı hizmetler, âlimler tarafından iftiharla bildirilmektedir. Rivâyet olunan hadîs-i

şerîflerin metin ve senetlerindeki incelikleri, sahîh olup olmadıklarını, râvîlerinin durumlarını, zamanında ondan daha iyi bilen yoktu. Bu husûsta zamanın bir tanesi idi. İlim ve irfan âşıkları, hadîs-i şerîf öğrenmek için her taraftan yanına gelirlerdi. Konuşması tatlı, hoş sohbet bir zât idi. Güzel ve te'sîrli sözleri, dinliyenlerin kalblerini ferahlandırır, rûhlarını cezbederdi. Ehl-i sünnet büyüklerine olan hürmet ve ta'ziminin çokluğu, eserlerinde görülmektedir.

Hâkim Nişâbûrî'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları:

> "Âdemoğullarının hepsi hatâlıdır. Hatâ edenlerin hayırlıları da, tövbe ve istiğfar edenlerdir."
>
> Dünyalıktan nasîbiniz, yolcunun azığı gibi olmalıdır."

"Eğer siz hakkıyle Allaha tevekkül etseydiniz, kuşların rızkını verdiği gibi, sizin de rızkınızı verirdi. Onlar, sabaha aç çıkarlarken, akşama tok olarak dönerler."

"Ölü mezara konduğu vakit, mezar "Yazıklar olsun sana ey Âdemoğlu! Benim hakkımda seni kim aldattı? Benim fitne, karanlık, yalnızlık ve kurtlar, böcekler yeri olduğumu bilmiyor muydun? Üzerimde bir ileri bir geri gezinip dururken beni düşünmedin mi?" der. Şayet o ölü iyi insan ise, onun nâmına bir yetkili mezara cevap verip, "Bu adam emr-i ma'rûf ve nehy-i münker etti ise, ne dersin?" deyince mezar, "O zaman ben onun için yeşil bir bahçe olurum. Cesedi de nûr olur ve rûhu Allaha kavuşur" der."

> "Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim."
>
> "Aman, aman, fahiş, açık ve çirkin sözlerden kaçının. Zira, Allahü teâlâ çirkin sözleri ve fahiş konuşmaları sevmez."
>
> "Bir kimse Allaha yemîn eder ve bu yemînine sivrisineğin kanadı kadar yalan katarsa, kalbinde kıyâmete kadar devam eden bir leke olarak kalır."
>
> "Hayırlınız, yemek yedireninizdir."
>
> "Muhakkak ki kişi, güzel ahlâkı sayesinde gündüz oruçlu, gece ibâdet edici olanların derecesine yükselir."
>
> "Doğru ve dürüst olan tacir, kıyâmet gününde sıddîklar ve şehîdler ile beraber haşredilecektir."
>
> "Alıcı ile satıcı doğru söyleyip birbirine nasihat ettikleri zaman, alış-verişleri bereketlenir. Malın kusurunu gizleyip yalan söyledikleri zaman, alış-verişin bereketi kalkar."

"Mü'min, ünsiyet eder ve kendisi ile ünsiyet edilir. Hoş geçinmeyen ve kendisi ile hoş geçinilmeyen kimsede hayır yoktur."

"Allah için sevişen iki kimsenin, Allah katında en sevimlisi, arkadaşını daha çok sevendir."

"Allahü teâlâ buyuruyor: (Benim için birbirini ziyâret edenler, benim sevgimi kazanmıştır. Benim için sevişenler, benim sevgime mazhar olmuştur. Benim için verenler, benim sevgimi hak etmiştir. Benim için birbirine yardımda bulunanlar, benim sevgimi kazanmıştır.)"

> "Allahü teâlâ, mü'minin mü'mine; kanını, malını ve ırzını haram ettiği gibi, aleyhinde kötü zanda bulunmağı da haram kılmıştır."

"Siz mallarınızla herkesi memnun edemezsiniz, öyle ise onları güler yüz ve güzel ahlâk ile memnun etmeğe çalışınız."

> "Bir kimse din kardeşini seviyorsa, sevdiğini ona bildirsin."
>
> "Yaşlılara saygı göstermek, Allahü teâlâyı ta'zimdendir."

"Hastayı ziyâret eden, Cennet bahçelerine oturmuş gibidir. Hastanın yanından ayrıldığı zaman, yetmiş bin melek onun için mağfiret diler."

> "Mezardan daha korkunç bir **manzara** görmedim. Gördüğüm manzaraların en korkuncu mezardır."

“Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın gazâbından korkarak başını ondan çeviren kimseye, Allahü teâlâ ibâdetlerin tadını duyurur.”

“İbâdetlerin en kıymetlisi, evvel vaktinde kılınan namazdır.”

“Cebrâil (aleyhisselâm) bana gelerek dedi ki: “Yanında ismin zikredilip de sana salât-ü selâm getirmeyen kimse bu hâlde iken ölürse, Cehenneme girsin. Allah onu rahmet ve mağfiretinden uzaklaştırsın. Âmin de!” Ben de “Âmin” dedim. “Kim Ramazan ayına ulaşır da, onun orucu-ibâdeti kabûl olmaz ve o kimse böyle iken ölürse, Cehenneme girsin. Allah onu rahmet ve mağfiretinden uzaklaştırsın” dedi ve bana da “Âmin de!” dedi. Ben de “Âmin” dedim. “Kim annesine, babasına veya bunlardan birisine ulaşır da onlara bakmaz, böylece ölürse, o kimse Cehenneme girsin. Allah onu rahmet ve mağfiretinden uzaklaştırsın” dedi. Bana da “Âmin de!” dedi. Ben de “Âmin” dedim.”

Hâkim-i Nişâbûrî’nin rivâyet ettiğine göre, Eshâb-ı Kirâmdan Beşir bin el-Hassâsiyye (radıyallahü anh) buyuruyor ki: “Bî’at etmek üzere Resûl-i ekreme (aleyhisselâm) gidip, ne üzerine bi’at edeceğimi kendisine sordum. Resûlullah (aleyhisselâm) elini uzattı ve “Allahü teâlânın bir olduğuna, O’ndan başka ilâh olmadığına şehâdet edersin. Beş’ vakit namazı vaktinde kılarsın. Farz, olan zekâtı verirsin, orucu tutarsın. Haccını yaparsın, Allah rızâsı için cihad edersin ve bunlara söz verirsin” buyurdu.

Hâkim’in (Müstedrek) kitabında Berâ’ bin Azîb’in “radıyallahü anh” bildirdiği (Kabirdeki fitne ve suâl) hadîs-i şerîfinin sonunda buyuruldu ki: “Mü’min olan meyyit için, kulum doğru söyledi sesi işitilir. Kabre Cennetten yaygı serilir. Cennet elbiseleri giydirilir. Meyyit için Cennetten bir kapı açılır. Kabre Cennet kokuları yayılır. Görebildiği yerlere kadar yayılır. Güzel yüzlü, güzel elbiseli, güzel kokular saçan birisi gelir. Buna, sen kimsin? Senin o hayırlı yüzün nedir der. Ben, senin sâlih amelinim der. Bunu işitince: Yâ Rabbî! Kıyâmet çabuk kopsa! Yâ Rabbî kıyâmet çabuk kopsa da, çoluk çocuğuma ve mallarıma kavuşsam der.”

Yine (Müstedrek) kitabında bildirdiği hadîs-i şerîfte “Deccâl zamanında bulunan mü’minlerin gıdası, meleklerin gıdası gibi, tesbih ve takdis etmek olur. Allahü teâlâ, o zaman tesbih ve takdis edenlerin açlığını giderir” buyuruldu. Resûlullahın, hazret-i Ali’nin annesi Fâtıma binti Esed’i kabre korken “Yâ Rabbî! Anam Fâtıma binti Esed’i, Peygamberin ve ondan önceki Peygamberlerin hakkı için, mağfiret eyle” dediğini Hâkim bildirmektedirler.

Hâkim Nişâbûrî hazretleri, yazmış olduğu “Müstedrek” isimli kitabında buyuruyor ki: “Câbir bin Abdullah (radıyallahü anh), Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber Nahle mevkiindeki Zât-ür-Rika’da yapılan gazâya gittik. Bu gazâda Eshâbdan biri, müşriklerden bir adamın hanımını esîr aldı. Resûlullah (aleyhisselâm) geri dönmek üzere oradan ayrıldığında, kadının savaş ânında orada olmayan kocası geldi. Durumu öğrenince, müslümanları kana boyamadıkça bu işin peşini bırakmıyacağım diye yemîn ederek ta’kibe başladı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) akşam istirahatında, Eshâbına (r.anhüm) “Bu gece bizi kim bekleyecek?” buyurdular. Eshâb arasından Ammâr bin Yâsir ile Abbâd bin Bişr (r.anhüm) yerlerinden fırladılar “Biz yâ Resûlallah” diye cevap verdiler. Sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm) de “Vadideki yolun ağzında durunuz” buyurdu. O iki Sahâbî yol ağzına vardıklarında Abbâd (radıyallahü anh), Ammâr’a (radıyallahü anh), “Gece yarısından evel mi, yoksa sonra mı istirahat etmek istersiniz?” diye sordu. O da “Evvel” deyip yattı. Abbâd bin Bişr (radıyallahü anh) de kalkıp namaza durdu. Bu sırada hanımı esîr edilen müşrik geldi. Adam, uzaktan bir insan karaltısı görünce nöbetçi olduğunu anladı. Nişan alarak bir ok attı ve isâbet ettirdi. Namaz kılmakta olan Hazreti Abbâd, vücûduna saplanan oku çıkarıp

yere bıraktı ve ayakta namazına devam etti. O adam, ikinci okunu da attı onu da isâbet ettirdi. Abbâd (radıyallahü anh) onu da çıkarıp namazına devam etti. O kimse üçüncü oku attı ve isâbet ettirdi. Abbâd (radıyallahü anh) vücûduna saplanan üçüncü oku da çıkardı ve rükû'ya eğilip secdeye gitti. Selâm verip namazını bitirdikten sonra arkadaşını uyandırdı. Ona, "Yâ Ammâr! Kalk, ben yaralandım" dedi. Ammâr (radıyallahü anh) yattığı yerden fırlayıp arkadaşının kanlar içinde olduğunu görünce, "Sübhânallah! İlk oku attığı zaman beni niçin uyandırmadınız?" diye sordu. Abbâd (radıyallahü anh) da "Kur'ân-ı kerîmden bir sûre okuyordum. Onu bitirmeden yarıda kesmek istemedim. Fakat bir kaç yara alınca selâm verip, seni uyandırdım. Cenâb-ı Hakka yemîn ederim ki, Resûlullahın korumamızı emrettiği bu hassas noktayı kaybetmek endişesi olmasaydı, namazı ve sûreyi yarıda bırakmaya ölmeyi tercih ederdim" dedi. Müşrik, müslümanların iki kişi olduğunu görünce kaçtı."

"Uhud gazâsının yapıldığı gün, Amr bin Ukeyş'in gönlüne İslâm sevgisi düştü. Evdekilere, "Amca oğulların nerede?" diye sordu. "Uhud'da" dediler. Amr da, "Uhud'da mı?" diyerek zırhını giyip silâhlarını kuşandı. Atına binerek Uhud'un yolunu tuttu. Eshâb-ı Kirâm (r.anhüm), Amr'ın kendilerine doğru geldiğini görünce, "Ey Amr! Bizden uzak dur!" dediler. O da, "Ben îmân ettim" diyerek Kelime-i şehâdeti söyledi ve yaralanıncaya kadar düşmanla çarpıştı. Yaralı olarak evine getirildi. Sa'd bin Muâz (radıyallahü anh) yanına geldi. Amr'ın kardeşi olan Seleme'ye (radıyallahü anh) "Kavminin şerefi için mi, yoksa Allah ve Resûlü için mi çarpıştı?" diye sordu. O da, "Allah ve Resûlü için çarpıştı" dedi. Daha sonra şehîd oldu. Hiç namaz kılmadığı hâlde Cennetlik oldu."

"Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) anlattı: Bir kimse Resûlullaha gelerek "Yâ Resûlallah! Benim rengim siyah olup, yüzüm güzel değildir. Hem de fakirim. Eğer düşmanla savaşıp şehîd olursam Cennete, girebilir miyim?" diye sordu. Peygamber efendimiz de, "Evet girersin" buyurdular. Savaş başladı. O kimse ön tarafa geçti. Şehîd oluncaya kadar çarpıştı ve şehîd oldu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) başucuna gelerek, "Allahü teâlâ yüzünü güzelleştirdi. Kokunu hoş yaptı ve malını çoğalttı." "Bu şehidin cübbesi altına girmek için çekişen iki hûrî gördüm" buyurdu.

"Süleymân bin Bilâl anlattı: Resûlullah (aleyhisselâm) Bedr gazâsı için yola çıktığında, Sa'd bin Hayseme ile babası (r.anhümâ) da gazâya iştirâk etmek istediler. Durum Resûlullah efendimize (aleyhisselâm) haber verildiğinde, Peygamber efendimiz, ikisinden birinin gazâya katılmasını buyurdular. Baba-oğul kur'a çekmeye karar verdiler. Hayseme (radıyallahü anh) oğluna "Yâ Sa'd! Sen hanımının yanında kal, ben çarpışayım" dedi. Oğlu Sa'd ise. "Eğer bu isteğiniz Cennetten başka birşey için olsaydı seni kendime tercih ederdim. Fakat ben bu gazâda şehîd olmak istiyorum" dedi. Kur'ayı, Sa'd (radıyallahü anh) kazandı. Peygamber efendimizle birlikte Bedr gazâsına katılarak şehîd oldu."

Zührî (radıyallahü anh) nakletti: Bedr gazâsında Ubeyde (radıyallahü anh) ile müşriklerden Utbe birbirlerine karşılıklı hamle yaptılar. Birbirlerine gâlib gelemediler. Hazreti Hamza ile Hazreti Ali rakiblerini öldürdükten sonra Ubeyde'yi (radıyallahü anh) yaralıyan Utbe'ye hücum ettiler. Onu öldürüp Hazreti Ubeyde'yi Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) huzûruna getirdiler. Ubeyde'nin (radıyallahü anh) bacağı kesilmiş, kemiğinin iliği akıyordu. Peygamber efendimize, "Yâ Resûlallah! Ben şehîd değil miyim?" diye sordu. "Evet, şehidsin" buyurdular. Bunun üzerine Hazreti Ubeyde, "Resûlullahı korumak için onun etrâfında, oğullarımızı, hanımlarımızı ve canımızı feda ederek öldürülmedikçe kimseye teslim etmeyiz diye Ebû Talibe söz vermiştik. Sağ olsaydı sözümüzde durduğumuzu görürdü" dedi.

Hazreti Ömer, "Üç kişi yola çıktığı zaman aralarında birini kendilerine emir seçsinler. Onların ta'yin ettiği bu emir, Resûlullahın (aleyhisselâm) ta'yin ettiği emîr sayılır" buyurdu.

Hazreti Ömer anlattı: Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına girmek için müsâade istedim. Hücre-i se'âdetlerine kabûl buyuruldum. Kaba bir kilim üzerine yatmışlardı. Kilim küçük olduğu için, mübârek vücûdlarının bir kısmı da toprakta kalıyordu. Mübârek başlarının altında, hurma lifleriyle doldurulmuş bir yastık vardı. Selâm verip oturdum. Sonra da "Yâ Resûlallah! Sen Allahın peygamberi ve habîbi olduğun hâlde bu vaziyettesin. Halbuki Kisrâ ve Kayser, altından divanlarda, ipek ve dibaceden yataklarda yatıyorlar" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) "Onlar bütün ni'metleri bu dünyâda tadıyorlar. Halbuki bu dünyâ ni'metleri çok çabuk biter. Biz öyle kavimiz ki, bütün ecir ve mükafatımız âhırete kaldı" buyurdu.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) anlattı: "Resûlullah (aleyhisselâm), kaba kumaştan yapılma elbise ve ayağına çarık giyerdi. Resûlullah (aleyhisselâm) kepekli arpa ekmeği yer, sert keçeden yapılma elbise giyerdi. Arpa ekmeğini suya batırarak yerler idi."

Ebû Sa'îd (radıyallahü anh) anlattı: "Peygamber efendimiz hummaya yakalandığında yanına vardım. Üzerinde kadifeden bir örtü vardı. Elimi bu örtünün üstüne koydum ve "Yâ Resûlallah! Bu ne kadar şiddetli bir hummadır?" dedim. Buyurdular ki "İşte biz, bu derece şiddetli belâlara düçâr oluruz. Alacağımız sevâb da o nisbette artar." Sonra "Yâ Resûlallah! Başlarına en çok belâ gelen kimlerdir?" dedim. Buyurdular ki: "Peygamberler'dır." "Sonra kimlerdir?" dedim. "Âlimlerdir." buyurdular. "Sonra kimlerdir?" dedim-"Sâlihlerdir. Bu saydıklarımdan ba'zıları o derece fakir olacak ki, üzerine giyecek bir hırkayı zor bulacak. Onlardan biri, başına gelen belâya, sizden birinin Allahın lütfuna olan sevincinden daha çok sevinecek" buyurdular."

Hazreti Âişe anlattı: Resûlullahın (aleyhisselâm) ağrısı başladı, rahatsızlandı, yatağının içinde dönmeye başladı. Kendisine, "Yâ Resûlallah! Eğer içimizden birinin başına bu ağrı gelseydi, çok şikâyette bulunurdu" dedim. Resûlullah (aleyhisselâm), "Bilinizki, mü'minler bir takım sıkıntılarla karşı karşıya kalırlar. Ayağına bir diken batan veya vücûduna bir ağrı giren bir mü'minin başına gelen bu sıkıntı dolayısıyle, Allah bir günahını affeder ve mevkiini bir derece yükseltir" buyurdular.

İbn-i Ömer (radıyallahü anh) anlattı: "Hazreti Ömer, Muâz bin Cebel'e (r.anhüm) uğradı. Muâz'ı (radıyallahü anh) ağlıyor görünce, "Yâ Muâz! Seni ağlatan nedir?" diye sordu. Resûlullahtan (aleyhisselâm) duydum ki, "Riyanın en hafifi şirktir. Allahü teâlânın en çok sevdiği kullar da, tanınmayan müttekilerdir. Onlar olmadıkları zaman aranmazlar, bulundukları zaman da tanınmazlar. Onlar, hidâyet rehberleri ve ilim kandilleridirler" buyurdular."

Hazreti Âişe vâlidemiz anlattı: Birgün Cehennemi hatırlayarak ağlamıştım. Resûlullah (aleyhisselâm) "Niçin ağlıyorsun Âişe?" buyurdular. Ben de, "Cehennemi hatırladım. Onun için ağlıyorum. Acaba kıyâmet günü ailelerinizi hatırlar mısınız?" diye sordum. Buyurdular ki: "Üç yerde kimse kimseyi hatırlayamaz. Birincisi, mizanda sevâbının ağır veya hafif geldiği belli oluncaya kadar, ikincisi, alın, okuyun defterlerinizi denilip de herkes amel defterinin sağından mı, solundan mı yoksa arkasından mı verileceğini öğreninceye kadar. Üçüncüsü de, Cehennem üzerine kurulan, her iki yanında da birçok çengellerin, sert dikenlerin bulunduğu ve Allahın, istediği kulunu düşüreceği sırat köprüsünü geçerken, kurtulup kurtulamıyacağını öğreninceye kadar."

Ebû Esma anlattı: "Hazreti Ebû Bekr, Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber yemek yiyorlardı. Zilzâl sûresinin, meâlen "Kim zerre kadar iyilik yaparsa mükâfatını alacak, kim de zerre kadar kötülük işlerse cezasını çekecektir" âyetleri indi. Hazreti Ebû Bekr, "Yâ Resûlallah! işlediğimiz her kötülüğün cezasını çekecek miyiz?" diye suâl edince, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Bu dünyâda başınıza gelen kötülükler,

yaptığınız fenâ işlerin cezasıdır, iyilik yapanların mükâfatları ise âhırette verilecektir” buyurdular.”

Safvân bin Assal el-Murâdî (radıyallahü anh) anlattı: “Resûlullah (aleyhisselâm) mescidde bürdesinin (hırkasının) üzerine yaslanmış dururlarken yanlarına geldim. Dedim ki: “Yâ Resûlallah! Ben ilim öğrenmeye geldim.” Peygamber efendimiz, “Hoş geldin ilim öğrenmek isteyen! Melekler ilim öğrenene sevgilerinden dolayı, kanatlarını açarak etrâfında göğe kadar yükselen bir halka meydana getirirler.” buyurarak ilim öğrenmeye teşvikte bulundular.”

İbn-i Ebî Amr (radıyallahü anh) anlattı: Talhâ bin Ubeydullah’ın (radıyallahü anh) yanında oturuyorduk, içeriye bir kimse girerek, “Ey Ebû Muhammed! Anlıyamıyorum, Ebû Hüreyre mi (radıyallahü anh), yoksa siz mi Resûlullah efendimizin hadîs-i şerîflerini daha iyi bilirsiniz?” dedi. Talhâ (radıyallahü anh) “Vallahi bizim Resûlullahtan (aleyhisselâm) işitmediğimizi onun işittiğinden ve bilmediklerimizi bildiğinden şüphe etmiyoruz. Çünkü bizim geçindirmekle mes’ûl olduğumuz ailemiz, çocuklarımız var. Bunun için Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına ancak sabah ve akşamları gidebiliyoruz. Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) ise, sabahtan akşama kadar Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında bulunmaktadır. Ondan hiç ayrılmaz. Peygamber efendimiz nereye giderse, o da oraya gider. Bunun için o bizim bilmediklerimizi bilir, işitmediklerimizi işitir. Aramızda hiç kimse de onu, Resûlullahın (aleyhisselâm) söylemediği birşeyi uydurmakla itham edemez. Bundan şüphen olmasın” dedi.

Ömer bin Kays (radıyallahü anh) anlattı: İbn-i Zübeyr’in (radıyallahü anh) yüz kölesi var idi. Köleler arasında değişik lisanlarla konuşanlar vardı. Abdullah İbni Zübeyr (radıyallahü anh), her köleye, kölenin kendi lisanıyla hitâbeder, emirler verirdi. Onun dünyâ işleriyle uğraşmasına bakınca: “Bunun bir an bile ibâdet etmeye vakti yoktur” derdim. Âhıretle uğraşmasına bakınca da “Bu kimsenin, dünyâya zerre kadar meyli yoktur” derdim. Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) anlattı: Resûlullah efendimizi (aleyhisselâm) şöyle duâ ederken duydum: “Yâ Rabbi! Dört şeyden sana sığınırım. Faydası olmayan ilimden, ürpermeyen kalbden, doymayan nefsten ve kabûl olmayan duâdan.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) anlattı: Peygamber efendimize (aleyhisselâm), “Yâ Resûlallah! Allahü teâlânın indinde en makbûl olan amel hangisidir?” diye sordum. Buyurdular ki: “Son nefesine kadar Allahın zikrini dilinden düşürmemendir.”

Hazreti Âişe vâlidemiz anlattı: Resûlullah (aleyhisselâm) bir meclise oturduğu zaman veya namaz kıldıktan sonra bir duâ yaparlardı. “Yâ Resûlallah! Niçin bu duâyı okuyorsunuz?”, diye sordum. Buyurdular ki, “Eğer bir kimse mecliste iyi şeyler konuşmuş ise, bu duâ sebebiyle iyilikleri kıyâmete kadar kendi amel defterine yazılır. Kötü birşey konuşulmuş ise, bu duâ konuşan için keffâret olur. Bu da, “Sübhâneke Allahümme ve bi hamdike lâ ilahe illâ ente, estagfiruke ve etûbü ileyk”dir.”

Berâ bin Azîb (radıyallahü anh) anlattı: “Bir kimse bana, “Ey Ebû Umâre! meâlen “Ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın” (Bekâra-195) âyet-i kerîmesiyle, düşmana saldırıp öldürülünceye kadar çarpışan bir insan mı kastediliyor?” diye sordu. Ben de, “Hayır. Bir günah işleyip de, bunu Allahü teâlâ da affetmez diyen kimse kasdediliyor” diye cevap verdim.”

İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) anlattı: Resûlullah (aleyhisselâm) Esma binti Umeys ile oturuyordu. Aniden “Ve aleykümüsselâm” buyurdular. Sonra, “Ey Esma! işte zevcin Ca’fer, Cebrâil ve Mîkâil ile geçtiler ve bize selâm verdiler. Şu kadar gün müşrikler ile karşılaştıklarını söyledi ve dedi ki: Bedenime yetmişüç darbe, ya’nî yetmişüç yerimden yaralandım. Sancağı sağ elime aldım. Sağ elimi kestiler. Sol elime aldım, onu da kestiler. Allahü teâlâ iki koluma karşılık bana iki kanat verdi. Cebrâil ve Mîkâil ile birlikte uçuyorum. Dilediğim zaman Cennete gider, dilediğim meyvelerden yerim.” buyurdular. Esma (radıyallahü anha), “Ca’fer’e Allahü teâlânın

verdiği iyilikler mübârek olsun, lâkin korkarım ki, insanlar bana inanmazlar. Yâ Resûlallah! Minbere çıkınız ve bunu insanlara siz haber veriniz" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) minbere çıktı. Allahü teâlâya hamdü sena ettikten sonra, "Ca'fer İbni Ebî Tâlib (radıyallahü anh), Cebrâil ve Mikâil aleyhimesselâm ile geçti, iki kanadı vardı. Allahü teâlâ iki koluna karşılık bu kanatları ona verdi. Bana selâm verdi"buyurup, yukarıda bildirilenleri sonuna kadar haber verdi.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) anlattı: Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde buyurdular ki: "Bir kimse Allahü teâlâdan üç defa Cenneti isterse, Cennet, yâ Rabbi, onu Cennete sok der. Bir kimse üç defa Cehenneme girmemeği isterse, Cehennem, yâ Rabbi, onu Cehennemden koru der." Hadîs-i şerîfi açıklayanlar, Cennet ve Cehennemin konuşmasından murâd; onların gerçekten konuşmasıdır. Bunda imkânsızlık ve uzaklık yoktur demişlerdir.

"Hazreti Ömer birgün evinde bir yastığa dayanmış oturuyordu, içeriye Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh) girdi. Hazreti Ömer, oturması için yastığı ona uzattı. Hazreti Selmân, "Allahü teâlâ ve Resûlü ne kadar doğru söylüyor" dedi. Hazreti Ömer, "Yâ Ebâ Abdullah! Nedir o, anlatır mısınız?" buyurunca, Hazreti Selmân, "Birgün Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) huzûruna çıktım. O dayanmakta olduğu yastığı bana uzattı ve "Selmân, evine gelen müslüman kardeşinin altına, ikram olarak bir minder uzatan müslümanı Allahü teâlâ mutlaka affeder" buyurdu."

"Zeyd bin Sabit (radıyallahü anh) birgün atına binmiş gidecekti. İbn-i Abbâs (radıyallahü anh), bunu görünce gelip atın yularını tuttu. Zeyd (radıyallahü anh), "Ey Peygamber efendimizin amca oğlu! Bineğimin gemini bırakır mısınız?" dedi. İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) "Bize, büyüklerimize ve âlimlerimize böyle hürmetli davranmamız tenbîh edildi" deyince, Hazreti Zeyd de, "Elinizi bana uzatır mısınız?" dedi. Uzatınca, Zeyd (radıyallahü anh) İbn-i Abbâs'ın (radıyallahü anh) elini tutup öptü ve "Bizede Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) Ehl-i Beyt'ine böyle davranmamız emredildi" dedi."

Kays bin Ebî Âsım (radıyallahü anh) anlattı: "Medine'nin çarşısında dolaşıyordum. Ahcar-üz-zeyd mevkiine geldim. Baktım, insanlar bir atlının etrâfını sarmış onu dinliyordu. Ben de dinlemeye başladım. O adam, etrâfındaki insanlara hiç aldırış etmeden Hazreti Ali'ye küfrediyordu. Birden bir kaynaşma oldu, insanları yararak Sa'd bin Ebi Vakkâs (radıyallahü anh), adamın karşısına dikildi, ona "Ey Hazreti Ali'nin kıymetini bilmeyen kimse! Utanmıyor musun bu sözleri söylemekten? O, ilk müslüman olanlardan değil miydi? Peygamber efendimizle (aleyhisselâm) ilk namazı o kılmadı mı? Eshâbın içinde ençok ibâdet edeni o değil miydi? Eshâbın içinde en âlim olan o değil miydi? Peygamberimizin kerimesiyle evlenme şerefine o kavuşmadı mı? Gazâlarda Peygamberimizin sancağını o taşımadı mı?" dedikten sonra kıbleye dönüp, mübârek ellerini kaldırdı, "Yâ Rabbî! Bu adam senin dostlarından birini kötülüyor. Kudretini gösterinceye kadar bu topluluğu Buradan ayırma..." diye duâ etti. Yemîn ederim ki, hiçbirimiz oradan ayrılmamıştık ki, birdenbire at huysuzlaştı, sahibini üzerinden taşlar üzerine fırlatıp attı. Adamın beyni parçalanıp milletin gözü önünde öldü."

"Hazreti Ömer anlattı: "Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) yeni bir elbise giyerken, elbiseyi mübârek göğüslerine kadar giyince şöyle duâ ettiklerini duydum. "Mahrem yerlerimi örten, dünyada beni güzelleştiren elbiseyi bana giydiren Allaha hamd olsun. Kuvvet ve irâdesi ile yaşadığım Rabbime yemîn ederim ki, yeni bir elbise giyip de, benim söylediğim gibi söyleyen ve sonra da eskilerini Allah rızâsı için bir fakire giydiren her müslüman, giydirdiği elbisenin bir ipliği dahi fakirin üzerinde bulunduğu müddetçe, Kendisi hayatta olsun ölmüş olsun, Allahü teâlânın himâyesinde olur" buyurdu."

Ebû Nevfel bin Ebî Akrab (radıyallahü anh) anlattı: "Haris bin Hişâm (radıyallahü anh) cihad için Mekke'den çıktığında, Mekke'de bulunan müslümanlar da kendisi ile beraber çıkıp, Bathâ denilen yere kadar uğurladılar. Cihâda gittiği için seviniyorlar, kendisinden ayrılacakları için de çok üzülüyorlardı. Birlikte olan bu sevinç ve üzüntü için gözyaşı

döküyorlardı. Müslümanların bu hâlini gören Hazreti Haris, ayrılırken onlara hitaben şöyle buyurdu: “Ey müslümanlar! Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sizden ve Mekke’den ayrılmama sebeb, Allah yolunda cihâd etmek niyetidir. Sizden, usandığım veya memleketinizi beğenmeyip başka memleketleri arzu ettiğim için değildir. Ey insanlar! İslâmiyet geldi. Birçok insanlar, hemen kabûl ettiler. Başkalarının da bu saadete kavuşmalarını istediler, insanların müslüman olmalarına mâni olmaya çalışan zâlimler ile cihâda çıktılar. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Mekke dağları altın olsa ve bu altınlar bir kişiye âit olup o kişi bunların hepsini Allah yolunda harcasa, o ilk müslümanların o şerefli günlerinden birinde bile kavuştukları fazilete kavuşamaz. Her ne kadar üstünlük ve fazilette onlar bizi geçtilerse de ve bizim onlara ulaşmamız mümkün değilse de, onlara yaklaşmak için çok çalışmalıyız. Allahü teâlâdan korkan herkes böyle yapsın.” Hazreti Haris bunları söyledikten sonra eşyasını ve maiyetini yanına alarak Şam’a doğru yoluna devam etti. Katıldığı o muharebede şehîd oldu.”

Ebû Râşid el-Habrânî’den rivâyetle şöyle anlatıldı. “Humus’ta, Resûlullahın (aleyhisselâm) süvarisi Mikdâd bin Esved’e rastladım. Vücûd yapısı, muharebede bulunmaya müsait değildi. Bu hâlde, yine de cihâda gitmeği arzu ediyordu. Ben kendisine “Sen ma’zursun. Bu sene cihâda çıkmasan” dedim. “Bize, “Ey mü’minler! Gerek hafif, gerek ağırlıklı(ya’nî süvari veya yaya, sağlam veya hasta, kuvvetli veya zayıf, silâhlı veya az mücehhez) olarak seferber olun ve mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda muharebe edin”(Tevbe-41) meâlindeki âyet-i kerîme gelmişken harbe nasıl gitmeyiz” dedi.”

Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anh) şöyle anlattı: “Bedr harbinde saflar içinde bulunuyordum. Sağıma soluma baktığımda, Ensârdan iki gencin arasında bulunduğumu anladım. Gençlerden birisi bana “Amcacığım! Ebû Cehl’i tanıyor musun?” dedi. “Evet, ne yapacaksın?” dedim. “Resûlullah efendimize hakaret ettiğini işittim. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, görür görmez onu haklıyacağım ve bu uğurda ölünceye kadar gayret edeceğim” dedi. Diğer yanımda bulunan genç de aynı niyette idi. Aradan çok geçmeden Ebû Cehl’in müşrikler arasında dolaştığını gördüm. Hemen o gençlere “Bakın! işte sorduğunuz kimse” dedim. Gençler hamle edip o mel’ûnu yaralıyarak yere düşürdüler. Sonra gidip bu durumu Resûlullaha (aleyhisselâm) haber verdiler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) “Hanginiz onu yaraladı?” diye sordular. Gençler, her ikisi de “Ben” diye cevap verdiler. “Kılıçlarınızı sildiniz mi?” buyurdu. “Hayır” deyip gösterdiler. Kılıçlara bakıp, “İkiniz de onun öldürülmesinde ortaksınız” buyurup, Ebû Cehl’in malından bu iki gence de verdi. Gençler; Mu’âz bin Afra ile Muavviz bin Afra idi.”

Hazreti Zübeyr şöyle anlattı: “Uhud günü, Resûlullah (aleyhisselâm) elindeki kılıcı göstererek, “Kim bu kılıcın hakkını verir?” buyurdu. Ebû Dücâne (radıyallahü anh) kalkıp “Yâ Resûlallah! Ben o kılıcı alıp hakkını vereceğim. Onun hakkı nedir?” dedi. “Bu kılıçla önüne gelen her kâfirin işini bitirmen, hiçbir müslümanın canını incitmemendir” buyurup, kılıcı ona verdi. Ebû Dücâne (radıyallahü anh) harb edeceği zaman, bir işâret olmak üzere başına sarık sarardı. Yine sarığını sardı. Resûlullah efendimizin duâsı ve verdiği kılıç ile nasıl muharebe edecek diye ben bir yandan muharebeye devam ediyor, bir yandan da kendisini ta’kib ediyordum. Her önüne geleni biçiyor, mahvediyordu.” Saîd bin Müseyyib (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Hazreti Ömer (radıyallahü anh) halife seçildiği zaman, Peygamber, efendimizin (aleyhisselâm) minberine çıkıp şu hutbeyi okudu: Allahü teâlâya hamd-ü sena ve Resûlullaha salât-ü selâmdan sonra, “Ey insanlar! Benim heybetli, sert ve vakûr hâlimin farkında olduğunuzu biliyorum. Resûlullahın yanında iken de bu hasletlerim vardı. Onun hizmetçisi idim. Mü’minlere karşı şefkatli ve merhametli idim. Resûlullah (aleyhisselâm) rûhunu teslim edinceye kadar böyle devam ettim. O benden râzı olarak Rabbine kavuştu. Bunun için Allahü teâlâya binlerce hamd olsun. Çok bahtiyarım. Onun

halifesi olan Hazreti Ebû Bekr'in de yardımcısı idim ve onun yanında bulunduğum zamanlar da aynı hasletlerim vardı. O da benden râzı olarak rûhunu teslim etti. Bunun için de çok bahtiyarım. Allahü teâlâya binlerce hamd olsun. Bugün ise işleriniz bana emânet edildi, içinizden, "Bundan çekeceğimiz var. Keşki başımıza başka birisi gelseydi" diyen çıkabilir. Şunu biliniz ki, Resûlullahın (aleyhisselâm) sünnetini iyi biliyorum. "Keşki bu mes'elenin nasıl olacağını Resûlullah efendimizden sorup öğrenseydik" diye karşılaşabileceğimiz her şeyi kendilerinden sordum. Başınızda bulunduğum müddetçe, zâlimden, başkalarının haklarına tecâvüz eden kimseden, kuvvetlilerden zayıfların haklarını aldığım zaman, sertliğim kat kat artacak ve bunlara tâviz verilmeyecektir. Bu sertliğime rağmen, edebli, çekingen olan, hakkı (doğruyu) kabûl ve teslim etmekten hiçbir şeyden çekinmeyen kimselerin başım üzere yerleri vardır. İçinizden biri ile benim aramda ihtilaflı bir mes'ele olursa, onun halledilmesinde, istediğiniz birinin huzûrunda muhakeme edilmekten çekinmem.. Benden bir şikâyetiniz olursa kadıya bildirirsiniz. Ben de ona hesap veririm. Ey Allahın kulları! Allahtan korkun. Bütün işlerimizde Resûlullahın sünnetine, yoluna tam uyabilmemiz için, aleyhinize de olsa bana yardımcı olunuz. Benim aleyhimde olan işlerde de, emr-i ma'rûf ve nehy-i münker etmek sûretiyle bana yardımcı olunuz. Her hâlimizde istikâmet, doğruluk üzerine bulunmamız için bana nasihat etmeyi de ihmâl etmeyiniz!"

Zeyd bin Eslem (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor "Hazreti Ömer, Saîd bin Amir'e (radıyallahü anh), "Şam ahalisi seni niçin çok seviyor?" diye sordu. "Onları gözetiyorum, işlerinde kendilerine yardımcı oluyorum da ondan" dedi. Bu hâle çok memnun olan Hazreti Ömer, ona bin dirhem verdi. Saîd (radıyallahü anh) ise bunu kabûl etmek istemedi ve "Benim durumum, iyidir. Hem ben bu işi bir karşılık almak için değil, Allah rızâsı için, müslümanlara yardım için yapıyorum" dedi. Bunun üzerine Hazreti Ömer buyurdu ki, "Hayır, böyle yapma. Resûlullah (aleyhisselâm) bana, benim sana verdiğimden daha az bir miktar para verdi. Ben de, senin gibi almak istemedim. O zaman bana, "Allahü teâlâ, sana gönlünün çekmediği, istemediğin bir malı verdiğinde onu al. Çünkü o mal, Allahü teâlânın sana verdiği bir rızıktır" buyurdular."

Hazreti Zübeyr şöyle anlatıyor: "Resûlullah (aleyhisselâm) Eshâb-ı Kirâmdan ba'zıları ile Kuba'da oturuyorlardı. Mus'âb (radıyallahü anh), üzerinde gayet eski bir elbise ile gelip, selâm verdi. Selâmını aldılar. Resûlullah (aleyhisselâm), onun iyiliklerini anlatıp buyurdu ki: "Ben, Mus'ab'ı, Mekke'de anne ve babasının yanında gördüm. Kendisine çok iyi bakıyorlardı. Kureyş gençleri içinde en rahat yaşayanı idi. Fakat o, Allahü teâlânın rızâsı ve Resûlullaha yardım maksadıyla bütün bunları terkedip geldi. İleride ba'zı hadîseler olacak. Allahü teâlâ size Fars ve Rûm ülkesinin fethini nasib edecek, siz de çok zengin olacaksınız, öyle olacak ki, sabah ayrı, akşam ayrı elbiseler giyeceksiniz. Sabah ve akşam güzel**y**emekler yiyeceksiniz." Bunun üzerine orada bulunanlar "Yâ Resûlallah! Bizim için bugünkü hâlimiz mi daha hayırlıdır? Yoksa o, bildirdiğiniz zamanki hâlimiz mi daha hayırlıdır?" diye suâl ettiler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Bugün, sizin için **o** günden daha hayırlıdır. Dünyâ malı hakkında siz, benim bildiklerimi bilseydiniz, onu istemekten vaz geçerdiniz" buyurdu. Resûlullah efendimizin bu işâret ve tavsiyelerini kendisine düstûr edinen Hazreti Mus'âb şehîd olduğunda, bir örtüden başka birşeyi yoktu. Öyle ki, o örtü başına doğru çekilse ayakları açılır. Ayaklarına doğru çekilse başı açılırdı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Başını örtün, ayaklarına da ot koyun"buyurdular, öyle yapıldı."

Muhammed bin Hânefiyye (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor Ebû Amr (radıyallahü anh) Akabe bî'atında, Bedr ve Uhud harbinde bulunmuş bir zâttır. Yine bir gazâda bulunuyorlardı. Etrâf sıcaktan kavruluyor,

muharebe bütün şiddetiyle devam ediyordu. Ebû Amr bu hâlde oruçlu bulunuyordu. Çok yorgun olmasına ve susuzluktan damağının kurumasına rağmen kölesine: “Haydi durma. Kalkanını bana siper yap!” dedi. Köle denileni yaptı. Ebû Amr (radıyallahü anh), sadağından ok çıkarıp, düşman üzerine peşpeşe üç tane ok attı ve “Resûlullahın (aleyhisselâm) “Kim Allah yolunda bir ok atarsa, ok hedefine ulaşmasa bile, kıyâmet günü o ok, o kimsenin önünü aydınlatır” buyurduğunu işittim” buyurdu. O gün çok kahramanlıklar gösterdi: O gün akşama doğru şehîd oldu.

Ebû Mûsâ (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Hazreti Ömer (radıyallahü anh), halifeliği zamanında Şam’da taunun yayıldığını haber alınca, orada bulunan İslâm ordusunun kumandanı Hazreti Ebû Ubeyde’ye bir mektûb yazıp, “Seninle görüşmem lâzım, mektûbumu alınca gel” buyurdu. Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) “Mektûbu okuyunca, hemen cevap yazıp, “Yâ Emîr-el-mü’minîn! Bana vermiş olduğunuz vazîfe icâbı İslâm ordusunun başında bulunuyorum. Biliyorum. Benim sıhhatimi düşünüp, taundan korunmam için beni istiyorsunuz. Fakat emriniz üzerine hemen Medine’ye gelirsem, ordunun durumunun nasıl olacağını takdîr edersiniz. Hâl böyle iken emrederseniz derhal gelirim. Durumun bu şekilde olduğunu arzederim. Emîrlerinizi bekler, hatâlarım oldu ise affınızı istirhâm ederim...” Bu mektûb Hazreti Ömer’e geldi Halife mektûbu okuyunca, ihlâsına, İslâmiyetin yayılması arzusunun çokluğuna sevinip öyle ağladı ki, orada bulunanlar “Ey mü’minlerin emîri! Yoksa, Ebû Ubeyde şehîd mi olmuş? Bu kadar ağlamanıza sebeb nedir?” dediler. “Hayır! Ama nihâyet birgün gelip ölecek” buyurdu. Sonra da, İslâm ordusunun bu kahraman kumandanına şu mektûbu yazdı:”.... Daha önceki mektûbundan anlaşıldığına göre, Ürdün toprakları taunun yayılmasına çok müsaittir. Cabiye ise, taunun yayılmasına müsait değildir. Onun için Muhacirleri böyle yerlere gönder.” Mektûp Ebû Ubeyde hazretlerine gelince, “Bu, mü’minlerin emîrinin emridir. Dinleyip itaat etmemiz lâzımdır” dedi. Bana da atına binmemi, müslümanları halifenin mektûbunda bildirilen emniyetli yerlere yerleştirmemi emretti. Bu sırada hanımım da tauna yakalandı. Gidip durumu kendisine arzettim. Hâl böyle olunca, benim yapacağım işi kendisi yaptı. Sonra kendisi de tauna yakalanıp şehîd oldu.”

Muhammed bin Kâ’b el-Kurazî (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Kur’ân-ı kerîm, Resûlullah (s.a.v) zamanında şu beş zât tarafından toplandı. Mu’âz bin Cebel, Ubâde bin Sâmit, Übey bin Ka’b, Ebû Eyyûb ve Ebüdderdâ (r.anhüm).”

Hazreti Ömer (radıyallahü anh) zamanında, Zeyd bin Ebî Süfyân (radıyallahü anh) halifeye bir mektûb yazarak, Şam ve civarında müslümanların çoğaldığını, mümkünse, insanlara Kur’ân-ı kerîmi ve fıkhî bilgileri öğretecek bir kaç zât göndermek sûretiyle kendisine yardım etmesini istirhâm etti. Halife bu durumu anlayınca; yukarıda ismi geçen beş zâtı yanına çağırıp, durumu kendilerine izah etti ve: “Üç kişi Humus’a gidecek. Gidecek olanları aranızda siz tesbit edin. Bu üç kişi, vazîfeye Humus’tan başlayın. Orada zekî kimseler vardır. Böylelerine rastlarsanız, onları iyice yetiştirirsiniz. Diğer insanların yetiştirilmesini onlara bırakırsınız. Biriniz orada yerleşir. Diğer ikinizden birisi Şam’a, öbürü de Filistin’e gider. Gidecek olanlarınız hemen hazırlansın” buyurdu. Muâz bin Cebel, Ebüdderdâ ve Ubâde bin Sâmit hazretleri hazırlanıp yola çıktılar. Humus’ta bir müddet kaldılar. Hazreti Ömer’in işâret buyurduğu gibi, kısa zamanda, diğer insanları yetiştirecek şekilde yetişenler oldu. Bundan sonra Hazreti Ubâde bin Sâmit orada kaldı. Ebüdderdâ hazretleri Şam’a, Muâz hazretleri de Filistin’e gittiler. Vefâtlarına kadar buralarda hizmet edip, insanlara İslâmiyeti anlattılar.

Ebû Sâlih (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Birgün Abdullah İbni Abbâs’ın (radıyallahü anh) evi önünde birçok insanların toplanmış olduklarını gördüm. Öyle ki, orada adım atmak mümkün değildi. Huzûruna girip, insanların kapıda toplanmış olduklarını haber verdim. Abdestini tazeledi. “Dışarı çık, Kur’ân-ı kerîm ve kırâat husûsunda suâli olanları içeri al” buyurdu. Ben, dediği gibi yaptım. Oda ve salon dolmuştu. Herbirinin suâllerine ayrı ayrı ve çok güzel cevaplar verdi. Sonra “Şimdi siz çıkın, diğer kardeşleriniz gelsin” buyurdular. Bana da “Tefsîr ilmine âit suâli olanları içeri al” buyurdu.

Dışardakilere böyle haber verdim. Yine oda ve salon doldu. Bunlardan herbirinin sordukları bütün suâlleri cevaplandırarak ve bunları gönderip, helâl, haram ya’nî fıkıh ilmi hakkında suâli olanları, miras ve benzeri mes’elelere âit suâli olanları ve Arab dilinin incelikleri ve üstünlükleri hakkında suâli olanları kabûl edip, her birine ayrı ayrı güzel cevaplar verdi. Hepsi

ikna oldular. Ben böyle bir cemâatin, başka birinin daha evi önünde toplandıklarını bilmiyorum.”

Ebû Saîd el-Hudrî (radıyallahü anh) şöyle rivâyet ediyor “Resûlullah (aleyhisselâm) “Allahü teâlânın rızâsını kazanmaya vesile olan amelleri çok yapınız” buyurdu. “Bu ameller hangileridir?” dediler. “Allahü Ekber, Lâ ilahe illallah, Sübhânallah, Elhamdülillah, Lâ havle velâ kuvvete illâ billah, sözlerini söylemektir” buyurdu.”

Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) rivâyet ediyor: Resûlullah (aleyhisselâm) birgün “Zırhlarınızı giyin” buyurdu. “Yâ Resûlallah! Düşman mı geldi?” dediler. “Hayır, Cehennemden korunma zırhını giyin. Sübhânallah, Elhamdülillah, Lâ ilahe illallah, Allahü Ekber deyin. Bunlar kıyâmet günü, önünüzden, ardınızdan sizi korurlar. Bunlar, Allahü teâlânın rızasını kazanmanıza vesile olan amellerdir” buyurdu.

Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) şu hadîs-i şerîfi rivâyet ediyor “Birgün hurma fidanı dikiyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) yanıma geldi. “Ebû Hüreyre, nedir o diktiğin?” buyurdu. “Hurma” dedim. “Sana hurma fidanı dikmekten daha hayırlı birşey söyleyeyim mi? Sübhanallah, Elhamdülillah, Lâ ilahe illallah, Allahü ekber de! Bunların her biri için, Cennette bir ağaç dikilir” buyurdu.

Resûlullah (aleyhisselâm) birgün Mu’âz bin Cebel’in (radıyallahü anh) elinden tutup, “Muâz Ben seni seviyorum” buyurdu. Muâz “Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah! Vallahi ben de seni seviyorum” dedi. Peygamber efendimiz “Muâz! Her namazdan sonra şu duâyı asla terk etme. Allahım! Sana şükretmekte, seni zikretmekte ve sana hakkıyle ibâdet etmekte bana yardım et” buyurdu.

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) Hazreti Âişe’ye öğrettiği ve tavsiye ettiği duâlardan biri şudur “Allahım senden, dünyâ ve âhırette bildiğim ve bilmediğim hayırlar istiyorum. Dünyâ ve âhırette bildiğim ve bilmediğim bütün kötülüklerden sana sığınırım. Cenneti ve Cennete girmeye vesile olan amelleri senden niyaz ederim. Cehennemden ve Cehenneme götüren söz ve amellerden sana sığınırım. Senden, kulun ve Resûlün Muhammed aleyhisselâmın istediklerinin en hayırlılarını isterim. Kulun ve Resûlün Muhammed aleyhisselâmın sana sığındığı kötülüklerden ben de sana sığınırım. Yapmamı takdîr ettiğin amellerimin sonunu hayırlı eylemeni niyâz ederim:”

Hâkim-i Nişâbûri’nin bildirdiği başka bir hadîs-i şerîfte, “Âdem (aleyhisselâm) hatâ edince, yâ Rabbî! Muhammed aleyhisselâm hakkı, için beni af ve mağfiret et dedi. Allahü teâlâ da, Muhammed aleyhisselâmı daha yaratmış değilim. Sen O’nu nasıl tanıdın buyurdu. O da, yâ Rabbî! Beni yaratıp rûh verdiğin’zaman, başımı kaldırdım. Arşın kenarlarında Lâ ilahe illallah, Muhammedün resûlullah yazılmış gördüm. Kullarının içinde en çok sevdiğinin ismini, kendi isminin yanına koymuş olduğundan anladım dedi. Allahü teâlâ da, yâ Âdem! Doğru söyledin. Kullarım arasında en çok sevdiğim O’dur. O’nun hakkı için benden af dileyince, seni hemen affetdim. Muhammed aleyhisselâm olmasaydı seni yaratmazdım buyurdu” buyurulmuştur.

ESERLERİ: Bin civârında eserinin bulunduğu, kaynaklarda, kaydedilmektedir. “Tahrîc-üs-Sahîhayn”, “Târihu Nişâbûr”, “Fedâil-üş-Şâfiî”, “Fevâid-üş-şüyûh”, “Emâlî’l-aşiyyât”, “Terâcim-üş-şüyûh” “Ulûm-ül-hadîs”, “Kitâb-ül-ılel”, “Kitâb-ül-emâlî” gibi eserlerinin yanısıra “Ma’rifetü ulûm-il-hadîs”, “Târihu Ulemâ-i Nişâbûr”, “El-Medhal ilâ ilmi’s-sahîh” ve “El-Müstedrek ales-Sahîhayn” gibi kitapları da vardır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-6, sh. 227

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-4, sh. 280

3) Mîzân-ül-i’tidâl cild-3, sh. 608

4) Târih-i Bağdâd cild-5, sh. 473

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1039

6) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-4, sh. 155

7) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 176

8) Hediyyet-ül-ârifîn cild-2, sh. 59

9) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1009

10) Fâideli Bilgiler sh. 315, 324

11) Kıyâmet ve Âhıret sh. 211, 324

12) Tabakât-ül-huffâz sh. 409